

КОНФЛІКТ ПОКОЛІНЬ ЯК ПРОБЛЕМА: ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУСІЇ У ЛЬВІВСЬКІЙ ГАЗЕТІ «НОВИЙ ЧАС» (1932 Р.)

Л. В. Сніцарчук

*Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника,
вул. Стефаника, 2, Львів, 79000, Україна*

Висвітлено особливості «анкетної» дискусії у газеті «Новий Час» видавничого концерну Івана Тиктора «Українська Преса», що стосувалася загострення відносин між старшим громадянством і молоддю в Галичині. Саме в цей час конфлікт між «батьками й дітьми», спричинений не лише наслідками економічної кризи порубіжжя 1920–1930-х рр., а й захопленням молоді новітніми політичними доктринами, досяг критичної точки зіткнення. Відзначено, що основну роль у започаткуванні дискусії відіграло «Слово до української молоді» Андрея Шептицького.

Охарактеризовано причини розв'язання й перебігу дискусії у газеті, окреслено специфіку її редакційного супроводу, визначено основні аспекти публічного обговорення проблеми. Проаналізовано корпус публікацій громадсько-політичних, культурних діячів, публіцистів, журналістів та представників студентської молоді – Б. Галайчука, Д. Кузика, Я. Мандюкової, Ю. Липи, Є. Онацького, М. Струтинського та ін., окреслено їх розуміння причин конфлікту, акцентовано публіцистичну майстерність в обговоренні цієї дражливої проблеми. Визначено специфіку публікації журналістів інших львівських пресодруків («Вогні», «Діло», «Мета», «Нова Зоря»), які уважно стежили за перебігом дискусії, долучившись відтак до обговорення цієї проблеми на сторінках своїх видань.

***Ключові слова:** Андрей Шептицький, «Новий Час», газета, дискусія, львівські пресодруки, редакція, молодь, старше громадянство.*

Постановка проблеми. Сьогодні значну роль у висвітленні гострих соціальних проблем і пошуку шляхів їх вирішення дослідники відводять журналістиці, акцентуючи її конструктивність, яка полягає не тільки у висвітленні проблеми, а й у виявленні причин її виникнення та можливостей подолання. Пресова дискусія на тему «Батьки і діти» («Старші й молоді»), про яку вестимемо мову, провадилася впродовж 1932 р. і тематично належала саме до кластеру гострих соціальних проблем, що, як вважали журналісти галицької преси, зокрема редакція газети «Новий Час», потребувала негайного конструктивного втручання, артикуляції її найскладніших аспектів і, якщо не вирішення, то принаймні нанесення чітких маркерів на найбільш випнуті конфліктні зав'язі. Саме в цей час загострення взаємовідносин між старшим і молодшим громадянством краю досягло критичної точки зіткнення, що пояснювалося не лише результатами економічної кризи порубіжжя

1920–1930-х рр., а й захопленням молоді новітніми політичними доктринами та їх деміургами, а також, за влучним висловом Митрополита Андрея Шептицького, її «запальним патріотизмом». Журналісти низки пресодруків неодноразово звертали увагу на цю проблему, намагаючись балансувати між крайніми поглядами рішуче налаштованого молодого і старшого громадянства, врівноважуючи їх запал, нормалізуючи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про фахову вмілість і неабиякі організаторські заслуги в царині пресо- й книговидавництва очільника концерну «Українська Преса» Івана Тиктора неодноразово йшлося у працях науковців, які вивчали особливості функціонування і розвитку української журналістики в історичному контексті, аналізували пресову й книжкову продукцію цього видавничого об'єднання, вивчали журналістський, редакторський, видавничий досвід його творчих працівників. В останні роки дослідники спрямовували особливу увагу на вивчення видавничих проєктів, які реалізовувалися зусиллями колективу «Української Преси» [4; 15]. Низка публікацій науковців була присвячена також дослідженню певних проблемно-тематичних аспектів, які розглядалися на сторінках тикторівської преси, характеристики діяльності журналістів концерну [5; 14]. Незважаючи на те, що дослідницький інтерес до концерну «Українська Преса» нині посилюється, в науковий обіг не введено пресову інформацію, яка розкриває багате на події і факти українське повсякдення, а також підтверджує фахову вмілість журналістів щодо висвітлення в пресі суспільно важливих проблем, організації соціуму на їх обговорення в пресі і, як наслідок, досягнення певного конструктиву.

Мета статті полягала в розкритті особливостей провадження пресової дискусії про відносини молоді й старшого громадянства (1932 р.), організації публічного обговорення проблеми і залучення до цього авторитетних осіб, визначенні основних проблемних аспектів конфлікту та характеристики кон(де)структивних пропозицій щодо їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Газета «Новий Час», яка розпочалася 1923 р., стала базовим пресовим виданням послідовно формованого зусиллями Івана Тиктора впродовж другої половини 1920-х рр. об'єднання низки медійних проєктів, яке отримало назву «Українська преса». Досвідчені редакційні працівники газети (Г. Лужницький, Я. Курдидик, Д. Паліїв, Є.-Ю. Пеленський, М. Струтинський, І. Тиктор та ін.) безпомилково визначали актуальні, суголосні із викликами часу та запитам аудиторії теми, сюжети, фабули, висвітлювали специфіку гетерогенного життя українського соціуму, залучали до авторства відомих громадських, політичних, культурних, економічних діячів, журналістів, публіцистів, які розглядали широкий спектр тем і проблем, пов'язаних з розбудовою і розвитком різноаспектного національного повсякдення українства. 1932 р. у газеті розв'язано дискусію про відносини, які на той час досягли конфліктної стадії, між старшим і молодшим громадянством, їх розумінням і трактуванням поняття «національні цінності», заангажованістю в громадське й політичне життя українства і прагненням відігравати основні ролі в суспільстві. Цю тематичну павіть зініціювали співробітники газети, зокрема Дмитро Паліїв та Михайло Струтинський,

журналістський і редакторський досвід яких був зафіксований на той час у чималій кількості пресодруків.

«Існування нації zagrożене» – під такою назвою у газеті опубліковано статтю Володимира Целевича, який наголошував на необхідності постійного контролю за життям доросту, сприяння його фізичного зростання й плекання духовного розвитку, аргументуючи, що «лише здорова тілом і духом молодь може здобути для нації кращу майбутність» [21]. Зміст інших опублікованих у газеті на цю тему матеріалів заторкував специфіку входження молоді в суспільно-політичне життя українства, підкреслював її намагання утвердитися і здобути авторитет на всіх аренах – «політичній, культурній, економічній і навіть філантропійній» [1], що розгортало справжні словесні баталії в більшості національних інституцій, політичних партій, пресодруків тощо.

До прийняття рішення про започаткування широкого прилюдного обговорення проблеми, звісно, в межах своєї читацької аудиторії, редакцію спонукали також опубліковані матеріали, що фіксували тривожні сигнали «взаємопоборення батьків і дітей», яке отримало неабиякий резонанс в українському середовищі. Серед них відзначимо, зокрема, проблемні публікації, вміщені на початку 1932 р. у «Новому Часі», в яких акцентувалася «життєва потреба невпинного відсвіжування людських сил» [18]: «Батьки і діти» Солідариста (ч. 47), «Чому у нас немає людей?» М. Пригородського (ч. 67), «Жура за молодь» Стр[утинського] (ч. 82). Чимала кількість надісланих відгуків на ці та схожі за «жаром аргументації» інші матеріали потребувала, на думку журналістів, «основного передискутування пекучого питання і витягнення відповідних висновків» [19, ч. 232].

Однак вважаємо, що основним поштовхом до реалізації цього медіапроекту в газеті стало опубліковане 22 травня 1932 р. у часописі «Мета» (ч. 19) «Слово до української молоді» Митрополита Андрея, а відтак зрефероване й опубліковане у «Новому Часі» під назвою «Митрополит Шептицький остерігає українську молодь» (ч. 111). Митрополит Андрей закликав молодь дослухатися до досвідчених голосів старшої генерації, вивчати й аналізувати її життєві мудрощі: «Нарід, що за кожним поколінням зривав би з переданнями, нарід, якого кожне покоління наново від себе починало би національну працю для батьківщини, мусів би остати слабою дитиною поміж іншими народами. Народи не доходять до мужеського віку працею одного покоління» [12]. Визначаючи основні «прикмети» й «хиби» молоді, Митрополит застерігав від помилок, до яких могло призвести «легковаження гадки й досвіду старших».

«Занедбана», за означенням талановитого публіциста М. Струтинського, непроговорена публічно проблема неодмінно повинна була призвести до вкрай негативних наслідків у національному житті суспільства. Проте «Два покоління, що повинні себе взаємно доповнювати і творити синтезу – стоять проти себе, немов два ворожі табори, які перестають вдержувати між собою будь який контакт і чимраз менше себе взаємно розуміють» [6].

Однак основним своїм завданням журналісти вбачали не ліквідацію проблеми («конфлікт молодих і старих, батьків і дітей – старий як само суспільне життя.

І ніколи його ніхто не зліквідує» [6]), а принаймні в знятті напруженості в «суспільному котлі», оскільки «молодь уже з природи своєї молодечости мусить реагувати і ділати інакше, як їхні батьки. І немає нічого прикрішого, як образ молодця, що в думках і вчинках конкурує з позбавленими життєвої енергії стариками» [6]. Шостого червня 1932 р. редакція опублікувала матеріал під назвою «Конфлікт двох поколінь: наша анкета», в якому пояснювала читачам свою позицію: розбіжності в поглядах батьків і дітей – «це нормальне явище не є ані лихом ані ніякою загрозою. Але одним і другим воно стає з хвилиною, як два покоління зовсім перестають себе розуміти». Намагаючись докладно розглянути це «найболючіше в останніх часах суспільне лихо» та «об’єктивно вияснити причини цього явища і тим чином прискорити його ліквідацію», редакція зініціювала публічне обговорення проблеми. Журналісти сподівалися залучити до участі в полілозі на визначену тему активних представників українського соціуму, зафіксовані в газеті думки і твердження яких дали б змогу усунути найбільш небезпечні вогнища конфлікту.

Задля урухомлення публічного обговорення проблеми редакція на початку червня 1932 р. розіслала лист за підписом Дмитра Паліїва українським громадсько-політичним і культурним діячам та їх передбачуваним (очікуваним) опонентам – студентам та учасникам молодіжних рухів (окрім комуністичного) з проханням дати відповідь на «прилюдну» – призначену до публікації – редакційну анкету. Загалом, взяти участь у цій дискусії, на думку організаторів, повинні були ті свідомі громадяни, яким «добро загальної справи лежить на серці». Адресатам пропоновано в довільній формі відповісти в контексті обговорюваної проблеми на такі запитання: «Чи існує прірва між старшим громадянством і молоддю? 2) Якщо так, то які причини тої прірви? 3) Якщо немає прірви, то чим вияснити крайно негативне відношення молоді до старшого громадянства і організацій, що є під впливом старшого громадянства? 4) Ваші евентуальні міркування, які не дадуться вичерпати у відповідях на попередні питання» [6].

Оскільки чіткої демаркаційної лінії між віком старшого й молодшого поколінь визначено не було, тож лише за змістом опублікованого можна з’ясувати, на яких позиціях – батьків чи дітей – перебував кожен з учасників дискусії. Про це, до слова, вів мову, реагуючи з Варшави на заклик редакції, досвідчений журналіст Володимир Островський: «Прірви між двома, розділеними віком, таборами громадянства нема, бо й бути не може. Таких різко розмежованих літами таборів не існує» [17]. Він вважав хибною причину поділу на визначені групи за віковим критерієм, який рекомендував не брати до уваги, оскільки «в гурті молодших частіше спостерігаємо людей навіть добре підстаркуватих, а серед старших бачимо молодиків». В. Островський отримав чималий досвід спілкування з представниками різних вікових пластів, працюючи журналістом, публіцистом, редактором у низці українських пресодруків, зокрема в «Українській Трибуні» (Варшава, 1921–1922). Це дало йому змогу визначитися, що постала проблему варто було б розглядати у двох аспектах – психологічному та «енергетичному».

На думку журналіста, найбільш імпульсивна, амбітна й азартна частина молоді, якій «життя ще не замуляло карку», була чітко переконана в своєму вмінні

керувати, тож і намагалася «взяти кермо» у свої руки в національних установах, товариствах, об'єднаннях. Інша частина молоді злагоджено працювала разом із старшими колегами, виконуючи «роботу по своїх силах», набираючись потрібного досвіду. Однак існувала, на його переконання, ще одна частина молодіжної спільноти – найменш активна або ж загалом пасивна молодь, що згодом сформує «інтелігентську масу», ставлення якої до старшої генерації – «не однакове й взагалі хитке». Автор не розвивав надалі характеристик цих груп, намагаючись лише підтвердити відсутність гомогенної молодіжної спільноти. Однак В. Островський чітко вказував на одну із причин загострення конфлікту поколінь: партійна боротьба, де молодь стає «сліпим знаряддям в руках політичних диригентів» з різних політичних рухів, угруповань, партій тощо. При цьому автор підкреслював, що основним завданням учасників цих політичних утворень було залучення «якнайбільше горячої імпульсивної молоді голосними гаслами, створити собі масу...».

Журналіст наполягав на необхідності примирення сторін конфлікту, який ускладнювався не тільки егоїстичними й політичними, а й економічними причинами («господарська скрута, брак посад і заробітку»), що мали неабиякий вплив на збільшення проблемних переплетінь. Суспільство «однаково потребує – енергії, запалу, героїзму молодих і досвіду, обережності та холодного розсудка старших. Усі є корисні, але на відповідному місці й в відповідні моменти» [17]. Ця позиція В. Островського була очікуваною й зрозумілою, проте стаття не містила конкретних пропозицій щодо досягнення згоди між поколіннями.

Натомість журналістка й письменниця Ярослава Мандюкова, стаття якої опублікована під однойменною з редакційним запрошенням до обговорення проблеми назвою – «Конфлікт двох поколінь (До анкети Н. Часу)», артикулювала саме економічний компонент конфлікту, зокрема, складнощі з віднайденням місць праці для «засудженої на безділля» молоді з вищою освітою. Авторка вважала: що молодіжна «сила, не здисциплінована карно в один моноліт провідною ідеєю, сила розміняна на дрібну монету партійних інтересів чи особистих амбіцій не представляє ніякої вартости» [10]. Її посил: старші повинні допомагати молоді з працевлаштуванням, залученням до культурно-освітньої праці, віднайденням для них різних джерел заробітку. Я. Мандюкова відзначала, що молодь, незважаючи на отриману освіту, не повинна цуратися жодних пропозицій роботи. Через деякий час після вміщення цієї статті Я. Мандюкова опублікувала в газеті репліку «Багато галасу з нечевя», повідомивши, що її позиція щодо «матеріальної сторінки» проблеми була сприйнята читачами як спроба відштовхнути молодь від політичної діяльності – «сидіть собі мовляв хлопчики тихо, вчіться, беріться до промислу торгівлі – а ми старші самі, без вас дамо собі раду» [11]. Журналістка відзначила, що конфлікти між молоддю і старшими відбувалися не тільки в суто політичній площині, як це намагалися довести інші учасники дискусії. Однак «кожен має свій розум і вільну волю й робитиме те, що сам вважає за найкраще. Коби тільки не руйнувати!».

Справді, публікації щодо конфлікту двох поколінь отримали значний резонанс – «живий відгомін» – серед читацтва. До редакції «Нового Часу» надійшло

доволі багато відгуків на опубліковані анкети. Розуміючи важливість цієї дразливої проблеми, працівники газети відбирали до друку все ж найбільш помірковані «відповідні голоси». Редакція відзначала, що зробила все можливе для того, щоб висвітлити проблему зусібіч, тому вміщувала всі статті без огляду на той чи інший підхід авторів. Бо лише «всестороннє і об'єктивне висвітлення справи може причинитися до цього, щоби зробити влучні зауваги і, якщо не усунути зовсім, то принайменше злагіднити всі конфлікти для загально-національного добра» [6].

Представник молоді – студент Богдан Галайчук (згодом – відомий правник, публіцист, політолог, історик права) вважав, як і В. Островський, що конфліктну ситуацію спричинили в суспільстві аж ніяк «молодь і старші», а два політичні табори – демократичний (старше покоління) та націоналістичний (молоде покоління). Автор доволі скептично оцінив зусилля низки журналістів, які намагалися висвітлювати вказану проблему якнайпростіше – по «лінії найлекшого опору», без пошуку об'єктивних причин, «зводячи причину конфлікту до буршівської бути (парубоцької зарозумілості. – Л. С.) зелених голов», рівно ж як і намагаючись вичерпати конфлікт «дорогою більше чи менше «сильних упімнень». Назвавши таку позицію преси «тісеньким примітивізмом», Б. Галайчук наполягав на політичній основі конфлікту, оскільки вважав що «політичне «нині» не може порозумітися з політичним «вчора», тож «думка про об'єднання ріжних в заложеню світоглядів була би дещо наївною» [2].

Шлях до порозуміння між молоддю і старшим громадянством чітко визначив Митрополит Андрей, – наголошував Б. Галайчук, високо оцінивши звернення до молоді «Людини, з якою ніхто на галицькій землі не може рівнятися заслугами ані становищем». На його переконання, політичного протистояння в суспільстві уникнути неможливо, однак при його наявності необхідно знайти сили й можливості, щоб «піднятися на культурний рівень» комунікації.

Про те, що редакція «Нового Часу» намагалася привернути увагу аудиторії до обговорюваної проблеми, свідчать подавані під рубрикою «Наша анкета» анонси наступних публікацій та відомості про авторів. Зокрема, у ч. 140 повідомлено про участь в дискусії відомого українського публіциста Євгена Онацького, який на той час проживав у Римі. Відзначено, що саме цей автор намагався «якнайглибше проаналізувати це складне питання, знайти дійсні причини існуючого конфлікту поміж старими і молодими і вказати на способи якщо не його ліквідації, то принайменше його притуплення».

Є. Онацький, як і Б. Галайчук, також опирався на «Слово до української молоді» Андрея Шептицького, докладно пояснивши своє розуміння звернення Митрополита до молоді. Назвавши основні хиби, на які звернув увагу Митрополит («готовність з «посвятою себе й свого посвятити також «чуже добро і загальнонаціональні цінності», «відсутність толерантності, запальність, легковаження гадки й досвіду старших і впливаюче звідти руйнування авторитетів, поспіх і нерозважність, любов (чи необхідність?) до конспірації, непридатність до муравлиної роботи, солом'яний дух скороминучого ентузіазму» [12], публіцист зауважив, що

в обговоренні звернення в редакційних статтях в «Меті» журналісти навели ще шерег недоліків, притаманних молодому поколінню, зокрема «звуження ідеалів та відсутність почуття відповідальності». При цьому, щоправда, відзначено також і низку погрішностей, властивих старшим, зокрема неспроможність впливати на молодь, небажання інформувати її загалом про діяльність старших, рівно ж як і розкривати специфіку і складнощі політичної боротьби.

Є. Онацький звернув увагу на те, що молодь через властиву їй запальність «закидала» старшій генерації «шкурництво, плазунство, духовне кастратство, безнадійність і навіть зрадництво, – вислів, що, на жаль, в нашій пресі фігурує зачасто, і тому тратить своє дійсне значіння» [16]. Однак ці взаємозвинувачення, – наголошував журналіст, – всього-на-всього «антитези», що підтверджувало його думку про те, що в основі конфлікту були передовсім «суто психологічні різниці віку й темпераменту».

Журналіст навів своє розуміння завдань організованого «Новим Часом» полілогу, що мав би сприяти зниженню гостроти конфлікту. Стверджуючи, що «кожному поколінню своя праця», Є. Онацький вважав, що з ситуації, яка склалася, міг бути лише один вихід: прагнення «батьків і дітей» почути й зрозуміти одне одного. Автор визначив «особливі обставини», що сприяли поглибленню конфлікту: бездержавність українства, відсутність місць праці, а отже, економічна незабезпеченість молоді, яку подолати могли лише одиниці завдяки «щасливому випадку та сумнівним протекціям». Не акцентуючи політичний компонент, журналіст означував табори конфлікту «як дві соціально й економічно протилежні кляси». Тож глибинним коренем конфлікту й загрозливою небезпекою він вважав усе ж економічний компонент, оскільки в таборах навпроти стояли «більш-менш забезпечене старше покоління і цілковито незабезпечене молоде покоління». «Спроби ж зістарити молодь треба вважати наперед похованими, – не з цього кінця треба міст будувати!» [16, ч. 142].

Громадський діяч і публіцист Юрій Липа, намагаючись дістатися до першопричин гострого конфлікту поколінь у галицькому середовищі, у своїй статті також апелював до «Слова до української молоді» Митрополита Андрея, яке, на його думку, з'явилося в дуже відповідальний час – «коли з усіх боків чужинці а навіть свої твердять повсякчасно, що нація українська не повинна мати традицій і як найскорше пірвати з еволюційним світоглядом» [9]. Здійснивши історичний екскурс в розвиток ідеї української нації, Ю. Липа наполягав, що «не вільно суспільству спинятися, чи прикриватися бомбастичною балаканиною (цим бавляться тепер наші наймолодші) чи надією на дипломатичні здобутки (цим знеохочені старші)». Необхідно на його думку, розвивати й утверджувати поняття «український громадянин» – виховувати наймолодших українців в пізнанні й розумінні «творчого Заходу».

Намагаючись відповісти на питання, яким має бути шлях до порозуміння, Ю. Липа переконував, що змінити й переламати цей стан конфлікту, зможе лише «одна група в нашій суспільстві, група, котра вже стільки перенесла і стільки зробила, – це ті, котрі свого часу будували свою армію й державу. У них є дух гідности

і толеранції, вони бачили страшні помилки минулого і в характерах покоління, що виросло в польській державі, потраплять відріжнити і знищити зародки нашої шкідливої для нас передовсім анархічності» [9]. Віддаючи належне учасникам визвольних змагань, тим, кому «належить честь», Ю. Липа був впевнений, що ці «колишні воїни і будівничі державности» суттєво причинилися до розвитку й успішного функціонування економічних, освітніх та інших національних установ на західноукраїнських землях. Тож молодь повинна шанувати цю генерацію і черпати від неї розуміння «історичних завдань українського суспільства».

Анонсуєчи публікацію студента Дмитра Кузика, який на той час завершував навчання у Львівській політехніці (згодом – громадський діяч, публіцист, видавець), редакція відзначала, що автор порушив низку інших важливих проблем, які супроводжували основний конфлікт поколінь, зокрема відносини серед студентства. «Старим» він, як і Ю. Липа, віддавав належне за те, що в складних умовах міжвоєнного двадцятиліття вони налагодили й провадили успішну працю на всіх ділянках національного життя («Маслосоюз», видавництво «Червона Калина», відновлені «Просвіти», кооперативні, освітні товариства тощо). На відміну від тих учасників дискусії, що вказували на розбіжності у поглядах «старих і молодих», Д. Кузик відзначав, що не простежував жодних суттєвих ідеологічних чи тактичних відмінностей, тож вказував лише на важливість толерантної комунікації, яка дасть змогу знайти потрібну «спільну плятформу» [7].

Натомість доволі категорично висловилася проти представників старших поколінь Марта Демчукова – донька одного з перших народоєвських діячів в Галичині, правника Петра Лінинського. Вона вважала, що молодь не мала жодних підстав ставитися з пошаною до старших «визначних патріотів», які «гонять лише за особистою наживою і не лякаються нищити національне добро. Молодь перестає вірити в ідейність старшого покоління, з недовірям відноситься хоча й би до найкращих плянів старших і з іронією приймає всі їхні патріотичні заяви» [3]. Політична боротьба, що стала причиною розладу в суспільстві, могла б завершитися, на думку авторки, за умови уважного ставлення до молодих, зокрема «бути почутими» і залученими до праці в національних інституціях.

Отець Юліан Татомир вбачав дві причини конфлікту поколінь у галицькому середовищі: 1) різниця «в психічному наставленні обох таборів», – ті відмінності, що засадничо завше існували між поколіннями; 2) різниця «політичних світоглядів», – різниця «у виборі доріг в прямуванні до спільного найвищого Ідеалу Української Нації». Як і Д. Кузик, Ю. Татомир віддавав належне у цій ситуації ролі комунікаційного процесу, наголошуючи, зокрема, на світоглядності, яка опиралася винятково на «спільний найвищий Ідеал Нації», тактику досягнення якого «при добрій волі можна скоординувати» [20].

Загалом, до обговорення проблеми долучалися журналісти інших галицьких часописів, публікуючи розмірковування на тему на сторінках своїх видань. Редакція «Нового Часу» наголошувала, що відстежуватиме й передруковуватиме з інших часописів статті, які розкривали специфіку конфлікту «поміж старими і молодими» задля якнайповнішого висвітлення поглядів на проблему. Зокрема, у

ч. 168–169 передруковано з газети «Нова Зоря» статтю анонімного автора «Батьки і діти: Конфлікт між старшим укр[аїнським] громадянством й укр[аїнською] молоддю. Яка причина та який вихід» [1]. Автор, зокрема, відзначав, що «властиво немає в українським публичним життю ні одної ділянки, в якій між укр[аїнським] старшим громадянством й укр[аїнською] молоддю панувала б гармонія. Навпаки. На цілім фронті того життя між обома сторонами кипить війна. Той конфлікт під теперішню пору дуже кидається в очи». Так само, як і Ю. Липа, журналіст відзначав важливу роль у національному житті українців старшого покоління, яке «вело справу в історичних 1914–1924 рр.» Однак, на відміну від Ю. Липи, він стверджував, що старше громадянство повинно бути більш відповідальним «перед грядучими поколіннями за стан укр[аїнської] справи, в яким воно передає її тим поколінням». Основний вислід статті: молодь повинна уважно проаналізувати помилки старших, зосередивши головну увагу не на негациях, «але на праці позитивній»: «Бо якраз надмір негативних і недостача позитивних чинників серед нас спричинили останню нашу національну катастрофу» [1].

Відразу після появи цього матеріалу у «Новій Зорі», статтею на цю ж тему у щоденній газеті «Діло» відгукнувся Кость Левицький, намагаючись відповісти на питання «Чи є прірва між старшим громадянством і молоддю?». Досвідчений політик витлумачував аудиторії, що прірва між поколіннями в Галичині виникла винятково через політичну багатовекторність у суспільстві: «...політичну боротьбу переноситься на невластиве місце та уживається нашої молоді до того, щоби вона ставала тараном супроти політичного проводу або якоїсь політичної групи старшого громадянства, що ніби то виломлюється з національної солідарности» [8].

Під рубрикою «Студентські справи» у «Новому Часі» (ч. 252) було передруковано статтю «Молодь і старші» з «місячника для української молоді» «Вогні», яка була, за визначенням редакції, «важна й цікава» тим, що була написана «продумано і серйозно». Отже, справа у вихованні, – відзначав анонімний автор, розкриваючи своє розуміння цього поняття. Він пояснював молодій аудиторії, що шлях виховання – надто складний «від дитячого – до юнацького – через молодечий у зрілий вік і творчу несхитну старість». Лише добрим вихованням можна перекреслити проблеми протистояння між «старими й молодими».

«Анкетну» дискусію, розпочату редакцією «Нового Часу», завершувала підсумкова стаття М. Струтинського, яка друкувалася в шести числах газети під назвою «Батьки й діти» (На маргінесі анкети «Нового Часу») [19]. Журналіст відзначав, що до редакції надійшла чимала кількість матеріалів, у яких подано авторську позицію щодо обговорюваної проблеми. Проте через технічні проблеми редакція не мала змоги вмістити їх у газеті. При цьому він відзначив «гробову мовчанку» депутатів, очільників політичних партій і культурно-освітніх та економічних установ, тобто тих впливових осіб, які могли б сприяти різнобічному зростанню молоді.

Прикметно, що автор вивів генезу конфлікту від початку 1920-х рр., коли молодь намагалася вийти на політичну арену, а «зачинає гудіти в таборі «дітей» щойно після парламентарних виборів 1928 р.» М. Струтинський навів приклади

дбайливого ставлення старших поколінь до молоді на початку ХХ ст., до їх поступового спрямування в політичний вир дорослого життя, яким опікувалися В. Щурат, С. Рудницький, В. Старосольський, Л. Цегельський, І. Свенціцький. Новочасівський автор був свідомий того, що проблема «батьки vs діти» існувала й тоді, проте вона не приймала таких хворобливих форм, як на початку 1930-х. Загострення світоглядних протистоянь, на його думку, було спричинено передовсім «мовчанням» батьків, тобто їх зацикленістю на інших важливих проблемах, опіка над молоддю залишалася ж «занедбаною» ділянкою. Наведемо цитату, яка підтверджує позицію М. Струтинського, що, на перший погляд, виразно підтримав позицію молоді: «Коли молодь формувала без впливу «батьків» свій світогляд, під виключним впливом своїх «пророків», «батьки» переживали здвиги надій на Антанту (до 1923 р.), на Радянську Україну (1925–28), на Союз Народів і «міжнародні чинники» і стільки ж розчаровань, не здобувшись на розроблення основного, до подробиць продуманого плану нашої внутрішньої політики на окремих ділянках життя» [19]. Однак при цьому М. Струтинський відзначав, що не мав на увазі критикувати життєві принципи та їх смисли в обох генераціях. Своїм завданням він вбачав підсумування дискусії, що мала на меті привернути увагу аудиторії до конфлікту «батьки vs діти», продемонструвати розуміння ситуації представниками протилежних таборів, дати їм можливість висловитися з цього приводу і, зрештою, «принести позитивний вислід в так важній справі, як органічна праця».

Висновки. Таким чином, дискусія про відносини старшої і молоді генерації, спричинена суспільними, політичними, економічними, культурними проблемами на початку 1930-х рр., продемонструвала рівень розуміння її учасниками глибинних процесів, що відбувалися в українському суспільстві загалом. Обговорення проблеми та її гострих кутів у векторі «старші і молоді» («батьки і діти») відбувалося й надалі з огляду на невичерпність теми. Однак це здебільшого були спорадичні матеріали, які не викликали такого широкого резонансу, як ця «анкетна» дискусія. Незважаючи на те, що поза лаштунками залишилося чимало недоговорених аспектів саме політичного напрямку, редакція «Нового Часу» досягла бажаної мети, залучивши до газетної комунікації представників старшої та молоді генерації, які намагалися не тільки розкрити причини протистояння, а й мінімізувати виклики, пов'язані з «віковими» непорозуміннями, знайти можливості для консолідації українського соціуму загалом. Незважаючи на чималий часовий відтинок, проблемні вузли дискусії, спроби їх вияснення на «пресовій трибуні» та впливу на позитивне розв'язання, мають неперепутний характер і вартують актуалізації задля розуміння конструктивної ролі преси в обговоренні суспільно й політично важливих проблем соціуму загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батьки і діти: Конфлікт між старшим укр[аїнським] громадянством й укр[аїнською] молоддю. Яка причина та який вихід». Нова Зоря. 1932. Ч. 57.
2. Галайчук Б. До джерел роздору. Новий Час. 1932. Ч. 138, 139.
3. Демчук (з Ленінських) М. Старі й молоді. Новий Час. 1932. Ч. 163.

4. Зелінська Н. В. «Доповнена реальність» доінтернетної доби: досвід книжкових серій концерну Івана Тиктора «Українська Преса». Поліграфія і видавнича справа. 2021. № 2 (82). С. 151–166.
5. Капраль І. Комунікативна взаємодія редакції та аудиторії: комерція і жертвовність (на прикладі часопису «Наш Прапор» та «Української Бібліотеки» Івана Тиктора, 1933–1939 рр. XX ст.). Поліграфія і видавнича справа. 2021. № 2 (82). С. 187–195.
6. Конфлікт двох поколінь: наша анкета. Новий Час. 1932. Ч. 123.
7. Кузик Д. Старі й молоді. Новий Час. 1932. Ч. 148, 149.
8. Левицький К. Чи є прірва між старшим громадянством і молодю? Діло. 1932. Ч. 171.
9. Липа Ю. Старі й молоді: Українське суспільство й його молодь. Новий Час. 1932. Ч. 144, 145.
10. Мандюкова Я. Конфлікт двох поколінь (До анкети Н. Часу). Новий Час. 1932. Ч. 130.
11. Мандюкова Я. Богато галасу з нечевя. Новий Час. 1932. Ч. 158.
12. Митрополит Шептицький остерігає українську молодь. Новий Час. 1932. Ч. 111.
13. Молодь і старші. Вогні. 1932. Ч. 3 (22).
14. Наконечна З. Публіцистичний доробок Євгена Яворівського (1893–1954) на сторінках періодичних видань. Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. 2019. Вип. 9 (27). С. 402–410.
15. Огар Е. І. «Історична Бібліотека» Івана Тиктора: досвід ефективного видавничого менеджменту. Поліграфія і видавнича справа. Львів, 2021. № 1 (81). С. 128–139.
16. Онацький Є. Старі й молоді. Новий Час. 1932. Ч. 141, 142.
17. Островський В. Старі й молоді (до анкети «Н. Часу»). Новий Час. 1932. Ч. 132, 134.
18. Пригородський М. Чому у нас немає людей? Новий Час. 1932. Ч. 67.
19. Струтинський М. «Батьки й діти» (На маргінесі анкети «Нового Часу»). Новий Час. 1932. Ч. 232–244.
20. Татомир Ю. Старі й молоді. Новий Час. 1932. Ч. 152.
21. Целевич В. Істнування нації zagrożене. Новий Час. 1932. Ч. 2.

REFERENCES

1. Batky i dity: Konflikt mizh starshym ukr[ainskym] hromadianstvom y ukr[ainskoiu] molodiu. Yaka prychna ta yakyi vykhid». (1932). Nova Zoria. Ch. 57.
2. Halaichuk, B. (1932). Do dzherel rozdor. Novyi Chas. Ch. 138, 139.
3. Demchuk (z Linynskykh), M. (1932). Stari y molodi. Novyi Chas. Ch. 163.
4. Zelinska, N. V. (2021). «Dopovнена realnist» dointernetnoi doby: dosvid knyzhkovykh serii kontsernu Ivana Tyktora «Ukrainska Presa». Polihrafiia i vydavnycha sprava. № 2 (82). S. 151–166.
5. Kapral, I. (2021). Komunikatyvna vzaiemodiia redaktsii ta audytorii: komertsiiia i zhertovnist (na prykladu chasopysu «Nash Prapor» ta «Ukrainskoi Biblioteky» Ivana Tyktora, 1933–1939 rr. XX st.). Polihrafiia i vydavnycha sprava. № 2 (82). S. 187–195.
6. Konflikt dvokh pokolin: nasha anketa. (1932). Novyi Chas. Ch. 123.
7. Kuzyk, D. (1932). Stari y molodi. Novyi Chas. Ch. 148, 149.
8. Levytskyi, K. (1932). Chy ye prirva mizh starshym hromadianstvom i molodiu? Dilo. Ch. 171.

9. Лупа, Ю. (1932). Stari y molodi: Ukrainske suspilstvo y yoho molod. Novyi Chas. Ch. 144, 145.
10. Mandiukova, Ya. (1932). Konflikt dvokh pokolin (Do ankety N. Chasu). Novyi Chas. Ch. 130.
11. Mandiukova, Ya. (1932). Bohato halasu z nechevia. Novyi Chas. Ch. 158.
12. Mytropolyt Sheptytskyi osterihaie ukrainsku molod. (1932). Novyi Chas. Ch. 111.
13. Molod i starshi. (1932). Vohni. Ch. 3 (22).
14. Nakonechna, Z. (2019). Publitsystychnyi dorobok Yevhena Yavorivskoho (1893–1954) na storinkakh periodychnykh vydan. Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva. Vyp. 9 (27). S. 402–410.
15. Ohar, E. I. (2021). «Istorychna Biblioteka» Ivana Tyktora: dosvid efektyvnoho vydavnychoho menedzhmentu. Polihrafiia i vydavnycha sprava. № 1 (81). S. 128–139.
16. Onatskyi, Ye. (1932). Stari y molodi. Novyi Chas. Ch. 141, 142.
17. Ostrovskyi, V. (1932). Stari y molodi (do ankety «N. Chasu»). Novyi Chas. Ch. 132, 134.
18. Pryhrodskyi, M. (1932). Chomu u nas nemaie liudei? Novyi Chas. Ch. 67.
19. Strutynskyi, M. (1932). «Batky y dity» (Na marginesi ankety «Novoho Chasu»). Novyi Chas. Ch. 232–244.
20. Tatomyr, Yu. (1932). Stari y molodi. Novyi Chas. Ch. 152.
21. Tselevych, V. (1932). Istnuvannia natsii zahrozhene. Novyi Chas. Ch. 2.

doi: 10.32403/0554-4866-2022-1-83-97-109

**THE PROBLEM OF GENERATION CONFLICT:
FEATURES OF DISCUSSION IN THE LVIV
NEWSPAPER “NOVYI CHAS” (1932)**

L. V. Snitsarchuk

*Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv,
2, Stefanyk St., Lviv, 79000, Ukraine
lidija_s@ukr.net*

The paper examines the features of discussion about the worsening relations between senior citizens and youth in Galicia. The discussion was launched and led in the Lviv newspaper “Novyi Chas” published by Ivan Tyktor’s “Ukrainska Presa” (“Ukrainian Press”) publishing house. Thematically it touched on acute social problems, which newspapers’ journalists described as deserving for immediate constructive attention and articulation of the most difficult aspects and outlining the effective ways of its solution. It was noted that in 1932 the conflict between the older and younger generations in Galicia reached its critical point, which was caused not only by the consequences of the economic crisis on the edge of 1920s and 1930s, but also by the youths’ fascination with the newest political doctrines. The author demonstrates the important role of Metropolitan Andrey Sheptytsky’s “Word to Ukrainian Youth” in starting the discussion.

The article characterizes the reasons for discussion, the way of its running in the newspaper, and especially its editorial moderating. Much attention is paid to the public aspects of the discussion. The author analyzes the publications by political, cultural figures, publicists, journalists and student youth's representatives, who tried not only to reveal the reasons for the confrontation, but also attempted to minimize the challenges associated with "age" misunderstandings, and to find opportunities for consolidating Ukrainian society in general. Among them were the publications by Bohdan Halaichuk, Dmytro Kuzyk, Yaroslava Mandiukova, Yuri Lypa, Yevhen Onatskyi, Mykhailo Strutynskyi, etc. Their understanding of the conflict's causes is highlighted, and their journalistic skill in discussing such irritating problem is stressed.

The publications in other Lviv press newspapers, particularly "Vohni", "Dilo", "Meta", "Nova Zorya") are also examined, especially due to their precise attention to the discussion and joining it by publishing articles on their own pages. The study of the discussion confirms that journalists demonstrated their high professional skills both in covering such socially important issues and in organizing the society to conduct discussions in the press, which was afterwards resulted in a constructive solution.

Keywords: *Andrey Sheptytskyi, Novy Chas, newspaper, discussion, Lviv press, editorial office, youth, older generation.*

Стаття надійшла до редакції 05.04.2022.

Received 05.04.2022.